

Оксана Михайлівна ТРАЧ,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Хмельницького університету управління та права,
civil@univer.km.ua

УДК 347.939

ОКРЕМІ ПІДСТАВИ ОБОВ'ЯЗКОВОГО ЗУПИНЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ У ЦИВІЛЬНІЙ СПРАВІ

Розкрито перебування позивача або відповідача у складі Збройних Сил України або інших утворених відповідно до закону військових формувань, що переведені на военний стан, як підставу обов'язкового зупинення провадження у справі. Визначено окремі наявні проблеми правового регулювання гарантій, спрямованих на забезпечення безпосередньої участі в процесі осіб, які захищають нашу державу та виступають сторонами, третіми особами, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, зумовлені наявністю російської збройної агресії проти України, воєнного конфлікту на сході нашої держави. Виклики сьогодення вказують на необхідність розширення підстав зупинення провадження у справі. Встановлено необхідність віднесення до обставин, що зумовлюють зупинення провадження у справі, залучення позивача або відповідача, який є працівником правоохоронного органу, до здійснення заходів правового режиму воєнного стану. Додатково аргументовано, що безпосередня участь сторони процесу в антитерористичній операції є однією із обставин, що перешкоджає подальшому розгляду цивільної справи. Встановлено потребу доповнення ст. 201 ЦПК України такою підставою, як залучення позивача або відповідача до безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпечення її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитеро-

ристичної операції. Обґрунтовано необхідність закріплення на законодавчому рівні додаткових процесуальних гарантій для громадян, які призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період та виступають сторонами в цивільному процесі, у формі зупинення провадження у справі. Зважаючи на характер цього періоду, враховуючи специфіку мобілізаційних заходів обов'язкове зупинення провадження у справі повинно наставати за умови подання про це стороною відповідного клопотання. Запропоновано в разі перебування позивача або відповідача на військовій службі за контрактом, укладеним весь час особливого періоду, зупиняти провадження у справі за наявності про це відповідного клопотання сторони.

Ключові слова: зупинення провадження у справі, обов'язок, підстава, антитерористична операція, мобілізація, особливий період.

Одним із різновидів ускладнень, що виникають у процесі судового розгляду цивільних справ, є зупинення провадження у справі. Воно полягає у тимчасовому припиненні вчинення судом процесуальних дій, яке викликається наявністю обставин, що перешкоджають подальшому розгляду цивільної справи і щодо яких неможливо передбачити конкретний момент їх усунення. Коло таких обставин визначається законом, зокрема ст.ст. 201, 202 ЦПК України [1]. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 р. № 2 «Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції» вказує на вичерпність переліку підстав зупинення провадження, неможливість його розширеного тлумачення [2].

Разом з тим виклики сьогодення вказують на необхідність розширення підстав застосування зупинення провадження у справі, оскільки відсутність законодавчого закріплення окремих із них виступає однією із перепон до досягнення мети цивільного судочинства, реалізації на практиці певних принципів процесу, ухвалення законних та обґрунтованих судових рішень. Процесуальне законодавство не враховує наявності російської збройної агресії проти України, воєнного конфлікту на сході нашої держави, незважаючи на їх тривалість, та не встановлює додаткових гарантій для осіб, які захищають нашу державу та виступають сторонами, третіми особами, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, в цивільному процесі, спрямованих на забезпечення їх безпосередньої участі в ньому.

Збільшення спектру підстав не можна сприймати як перешкоду в процесі розгляду справи, а слід вважати однією із гарантій забезпечення ухвалення правосудних судових рішень. Нагальною, на нашу думку, є потреба зміни градації обов'язковості окремих із підстав зупинення провадження у справі. Деякі обставини, за яких можливе зупинення провадження у справі, слід уточнити, удосконалити їх правову регламентацію.

У вітчизняних наукових дослідженнях не приділено належної уваги аналізу проблемних питань обов'язкового зупинення провадження у справі. Певні аспекти цього виду ускладнення цивільного процесу висвітлювались у працях Ю. В. Білоусова, В. В. Васильченка, М. Б. Гарієвської, О. О. Дроздова, Я. П. Зейкана, В. В. Кравчука, В. В. Комарова, Д. Д. Луспенника, В. Ю. Мамницького, В. П. Паліюка, О. І. Угриновської, С. Я. Фурси, Г. В. Чурпіти, М. Й. Штефана та ін. Частково вплив на перебіг цивільного процесу залучення позивача або відповідача по справі до участі в антитерористичній операції, їх мобілізацію, наявність його ускладнень досліджувалась О. Г. Брателем. Не знайшло належного та повного правового регулювання питання ускладнення цивільного процесу, обумовлені виконанням стороною по справі обов'язку щодо захисту своєї Вітчизни, у проекті закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», зареєстрованого 23 березня 2017 р. за № 6232 [3]¹. Практична значимість досліджуваної проблематики вказує на необхідність її подальшої розробки.

Неповнота правової регламентації окремих підстав обов'язкового зупинення провадження у справі, їх практична значимість для перебігу процесу, забезпечення здійснення особами, які беруть участь у справі, своїх процесуальних прав вказують на необхідність дослідження окремих із них. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: дослідження такої підстави зупинення провадження у справі, як перебування позивача або відповідача у складі Збройних Сил України або інших утворених відповідно до закону військових формувань, що переведені на воєнний стан; з'ясування можливості встановлення додаткових процесуальних гарантій, спрямованих на забезпечення особистої участі під час розгляду та вирішення цивільної справи сторони, третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, та яка бере участь в антитерористичній операції (далі — АТО), забезпечує її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах АТО, перебуває на військовій службі за призовом під час мобілізації, на особливий період; розробка нових підстав обов'язкового зупинення провадження у справі; внесення пропозицій щодо вдосконалення цивільного процесуального законодавства; усунення неповноти регламентації обов'язкового зупинення провадження у цивільній справі.

Відповідно до ст. 201 ЦПК України однією із обов'язкових підстав зупинення провадження у справі є перебування позивача або відповідача у складі Збройних Сил України або інших утворених відповідно до закону військових формувань. Вона застосовується лише в тому випадку, якщо вони переведені на воєнний стан. Дефініція воєн-

¹ Проектом Закону передбачено викладення в новій редакції Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України. Стаття присвячена одному із видів судочинства, тому надалі у тексті застосовуватиметься проект ЦПК України.

ного стану наводиться у новому Законі України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. [4].

Відповідно до ч. 20 ст. 106 Конституції України Президент приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України [5].

Таким чином, суд зобов'язаний зупинити провадження у справі в тому випадку, якщо позивач або відповідач перебувають у складі підрозділів Збройних Сил України або у складі інших, утворених відповідно до закону військових формувань, які знаходяться на території, де оголошено воєнний стан, ведуть бойові дії чи залучені до забезпечення правового режиму воєнного стану, а також якщо вони є у складі частин Збройних Сил України, які виконують миротворчу місію за межами України [6, с. 394].

Відповідно до ст. 16 наведеного вище Закону до здійснення заходів правового режиму воєнного стану можуть залучатись утворені відповідно до законів України військові формування разом із правоохоронними органами. Останні ж не згадуються у п. 3 ч. 1 ст. 201 ЦПК України. У зв'язку із цим, вважаємо за необхідне розширити коло підстав, вказавши на «залучення позивача або відповідача, який є працівником правоохоронного органу, до здійснення заходів правового режиму воєнного стану». Провадження у справі повинно зупинятись до припинення здійснення конкретним суб'єктом процесу вказаних заходів.

Як правильно вказує Г. В. Чурпіта, законодавець не уточнює в цій підставі правового військового статусу, яким має бути наділена сторона цивільної справи [7, с. 440].

Слід зазначити, що проект ЦПК України в п. 3 ч. 1 ст. 228 ЦПК України містить таку ж підставу для обов'язкового зупинення провадження у справі лише з одним уточненням щодо можливості її застосування до третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору [3]. Посилання на вказаного суб'єкта процесу є доцільним, оскільки він має процесуальні права та обов'язки позивача.

На нашу думку, на перебіг процесу по окремих цивільних справах впливає втрата нашою державою контролю над частиною власної території. Указом Президента від 14 квітня 2014 р. № 405/2014 введено в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 р. «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» [8] і на територіях Донецької і Луганської областей розпочалось проведення АТО. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» антитерористична операція — це комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності [9]. Вважаємо, що безпосередня участь сторони

процесу в АТО є однією із обставин, що перешкоджає подальшому розгляду цивільної справи. Ускладненою є реалізація принципу бути почутим. Разом з тим як чинне цивільне процесуальне законодавство, так і проект ЦПК України не приділяють належної уваги правовому регулюванню цього питання. Вказаним суб'єктам повинні надаватись також і процесуальні гарантії можливості безпосереднього здійснення своїх процесуальних прав.

На необхідність внесення змін до п. 3 ч. 1 ст. 201 ЦПК України, а саме зазначення в ньому на перебування позивача або відповідача у складі Збройних Сил України або інших утворених відповідно до закону військових формувань, що переведені на воєнний стан або таких, що залучаються до проведення АТО, вказує О. Г. Братель [10]. Разом з тим вважаємо, що такі гарантії щодо обов'язкового зупинення провадження у справі повинні поширювати свою дію лише на осіб, які перебувають безпосередньо в районах АТО, оскільки характер діяльності цих суб'єктів та їх віддаленість від місця проживання чи розгляду справи призводять до ускладнення процесу.

У Збройних Силах України в зоні проведення АТО залишилися контрактники. Щодо осіб, які висловили своє волевиявлення добровільно нести військову службу безпосередньо в районах АТО, повинні бути визначені засоби забезпечення здійснення ними права на особисту участь у судовому розгляді справи, в якій вони виступають стороною процесу, третьою особою, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору. Тому, на нашу думку, обов'язкові підстави зупинення провадження у справі слід доповнити новою підставою такого змісту «залучення позивача або відповідача, третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, до безпосередньої участі в АТО, забезпечення її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах АТО». Вона відповідає усім характерним рисам, що висуваються до зупинення провадження у справі.

Слід зазначити, що у зв'язку із загостренням суспільно-політичної ситуації на Кримському півострові, наявності неприхованої агресії було прийнято Указ Президента України «Про часткову мобілізацію» від 17 березня 2014 р. № 303/2014 [11], який затверджений Законом України від 17 березня 2014 р. № 1126-VII [12]. Відповідні укази були прийняті у й зв'язку із подіями у східних регіонах нашої держави, з метою підтримання бойової і мобілізаційної готовності Збройних Сил України та інших військових формувань України на рівні, що гарантує адекватне реагування на загрози національній безпеці держави [13–15]. На підставі вказаних нормативно-правових актів було оголошено та проведено часткову мобілізацію. Мобілізація — комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту — на організацію і штати воєнного часу [16].

Із вищенаведених положень випливає, що в Україні настав особливий період. Відповідно до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» особливий період — період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, який настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій.

Очевидно, що умови проходження військової служби військовослужбовцями в особливий період є відмінними від проходження військової служби за звичайних умов. У разі настання особливого періоду проводиться призов на військову службу військовозобов'язаних і резервістів, за винятком осіб, зазначених у ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», а також прийом громадян на військову службу за контрактом; не підлягають звільненню та продовжують проходити військову службу понад встановлені строки військовослужбовці Збройних Сил України (на період до оголошення демобілізації). Особливості проходження військової служби, служби в резерві та виконання військового обов'язку в запасі в особливий період визначаються розд. XIV Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затвердженого Указом Президента України від 10 грудня 2008 р. № 1153/2008 [17].

Разом з тим, незважаючи на здійснення значної кількості хвиль мобілізації та значний період її проведення, потенційність запровадження в умовах конфлікту, законодавець не встановив додаткових процесуальних гарантій для громадяни, які призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, та виступають сторонами в цивільному процесі. Будучи мобілізованими, такі особи, як правило, не можуть здійснити своє право на безпосередню участь під час розгляду справи у зв'язку із залученням їх до здійснення комплексу заходів. Заявляючи відповідні клопотання про зупинення провадження у справі, суд відмовляв у їх задоволенні мобілізованим, обґрунтовано посилаючись на ст.ст. 201, 202 ЦПК України [18]. На наявність прогалини, пов'язаної з неможливістю судом законним способом зупинити провадження у цивільній справі у зв'язку з перебуванням сторони у справі на військовій службі за призовом під час мобілізації, вказує О. Г. Братель [19].

У судовій практиці мають місце випадки неможливості належного повідомлення таких осіб про час та місце розгляду справи і, як наслідок, відкладення розгляду справи, при цьому процесуальні строки розгляду спливають. Непоодиноким є вручення судових повісток у

порядку передбаченому ч. 3 ст. 76 ЦПК України повнолітнім членам сім'ї та визначення судом причин неявки громадянина, який призваний на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період поважними, що також виступає підставою для відкладення розгляду справи. У разі дотримання порядку вручення судових повісток та повідомлення причин неявки в судове засідання відвідача може мати місце ухвалення заочного рішення. У певних випадках це обумовлює потребу поновлення строків для подання заяви про перегляд заочного рішення.

У разі проведення мобілізаційних заходів суд не може зупинити провадження у справі відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 201 ЦПК України, так як не оголошено воєнний стан, та не вправі застосувати ці повноваження на підставі п. 1 ч. 1 ст. 202 ЦПК України, так як строкова військова служба відрізняється від військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період. Вони виступають самостійними різновидами призову громадян.

Після звільнення в запас шостої черги мобілізованих у лавах Збройних Сил України в зоні проведення АТО залишилися лише контрактники. Проте в умовах воєнного конфлікту, в якому перебуває Україна, відмовитись від мобілізації навряд чи вдасться. Кабінет Міністрів України вніс до Верховної Ради законопроект «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 8 червня 2017 р. № 6564, розроблений Міністерством оборони України [20].

Тому законодавець з метою забезпечення виконання судами положень ст. 9 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», зокрема створення судом умов, за яких кожному учаснику процесу гарантується рівність у реалізації наданих процесуальних прав, повинен визначити процесуальні механізми забезпечення можливості здійснення таких (прав) безпосередньо особою. Одним із них виступатиме зупинення провадження у справі у разі перебування позивача або відвідача, третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, на військовій службі за призовом під час мобілізації, на особливий період. Зважаючи на характер цього періоду, враховуючи специфіку мобілізаційних заходів, вважаємо, що обов'язкове зупинення провадження у справі повинно наставати за умови подання про це стороною відповідного клопотання.

Професійність армії досягається і залученням до неї в добровільному порядку осіб за контрактом. За рахунок них можливим є подолання браку кадрів. Контрактники мотивовані, підготовлені, окремі із них мають бойовий досвід. Разом з тим було підписано значну кількість контрактів строком до кінця особливого періоду. Громадянину, який добровільно вступив на військову службу та уклав такий контракт, також не визначались додаткові процесуальні гарантії, якщо він виступав стороною процесу. Це також виступало одним із стримуючих факторів щодо укладення таких контрактів.

Відсутність можливості встановлення конкретної дати завершення дії особливого періоду вказувала на відносну визначеність стро-

ку завершення дії контракту. Це відштовхувало осіб до їх укладення. Поетапне звільнення військовослужбовців, які уклали контракт на строк до завершення особливого періоду, визначено Законом України від 6 грудня 2016 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення порядку проходження військової служби» [21]. Ним надано можливість військовослужбовцям, які проходять військову службу за різними видами контрактів в особливий період, за бажанням продовжити військову службу за новим контрактом або звільнитися з військової служби.

Разом з тим вважаємо, що для осіб, які бажають продовжувати військову службу на підставі контракту, укладеного на весь термін дії особливого періоду, така можливість повинна бути забезпечена, натомість ж надані додаткові гарантії, в тому числі процесуальні. На нашу думку, в разі перебування позивача або відповідача на військовій службі за контрактом, укладеним на особливий період, суд зобов'язаний зупинити провадження у справі за наявності відповідного клопотання про це.

Разом з тим поза межами законодавчого поля залишилось вирішення питань забезпечення можливості безпосередньої участі таких осіб, які в добровільному порядку проходять військову службу за контрактом (у якому чітко визначено строк його дії) під час розгляду та вирішення цивільних справ, у яких вони вступають сторонами, третіми особами, що заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору. Вказана прогалина потребує вирішення шляхом розширення підстав для факультативного зупинення провадження у справі.

Отже, необхідним є розширення кола підстав обов'язкового зупинення провадження у справі, приведення у відповідність до викликів сьогодення. Висвітленні аспекти не вичерпують наявну проблематику зупинення провадження у справі. Подальші наукові розвідки стосуватимуться інших обов'язкових підстав зупинення провадження у справі.

Список використаних джерел

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618-IV // Офіційний вісник України. 2004. № 16. Ст. 1088.
2. Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції : постановою пленуму Верховного Суду України від 12.06.2009 р. № 2 / Верховна Рада України. Законодавство України. URL : <https://goo.gl/D9N3Jd>.
3. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів : проект закону України, зареєстр. 23.03.2017 р. № 6232 / Верховна Рада України. URL : <https://goo.gl/sMhByo>.
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України 12.05.2015 р. № 389-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250.
5. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30.

- Ст. 141; 2005. № 2. Ст. 44; 2011. № 10. Ст. 68; 2014. № 11. Ст. 142, 143; 2016. № 28. Ст. 532.
6. Позовне провадження / [В. В. Комаров, Д. Д. Луспенник, П. І. Радченко та ін.] ; за ред. В. В. Комарова. Х. : Право, 2011. 552 с.
  7. Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / [С. С. Бичкова, Ю. В. Білоусов, В. І. Бірюков та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. К. : Атіка, 2008. 840 с.
  8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» : Указ Президента від 14.04.2014 р. № 405/2014 // Офіційний вісник Президента України. 2014. № 14. Ст. 745.
  9. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20.03.2003 р. № 638-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 25. Ст. 180.
  10. Братель О. Г. Особливості реалізації судом обов'язку щодо зупинення провадження у цивільній справі / Громадська організація «Глобальна організація союзницького лідерства». URL : <https://goo.gl/RnNkjW>.
  11. Про часткову мобілізацію : Указ Президента України від 17.03.2014 р. № 303/2014 // Офіційний вісник України. 2014. № 24. Ст. 734.
  12. Про затвердження Указу Президента України «Про часткову мобілізацію» : Закон України від 17.03.2014 р. № 1126-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 15. Ст. 328.
  13. Про часткову мобілізацію : Указ Президента України від 06.05.2014 р. № 454/2014 // Офіційний вісник України. 2014. № 38. Ст. 1018.
  14. Про часткову мобілізацію : указ Президента України від 21.07.2014 р. № 607/2014 // Офіційний вісник України. 2014. № 60. Ст. 1649.
  15. Про часткову мобілізацію : указ Президента України від 14.01.2015 р. № 15/2015 // Офіційний вісник України. 2015. № 6. Ст. 119.
  16. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 р. № 3543 // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 44. Ст. 416.
  17. Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України : затв. Указом Президента України від 10.12.2008 р. № 1153/2008 // Офіційний вісник України. 2008. № 95. Ст. 3129.
  18. Ухвала Апеляційного суду Запорізької області від 02.06.2015 р. у справі № 318/3659/14-ц / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://goo.gl/q9SYmW>.
  19. Братель О. Г. Особливості реалізації судом права на зупинення провадження у цивільній справі / Громадська організація «Глобальна організація союзницького лідерства». URL : <https://goo.gl/RnNkjW>.
  20. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : проект Закону України, зареєстр. 08.06.2017 р. № 6564 / Верховна Рада України. URL : <https://goo.gl/Z7bCc3>.
  21. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку проходження військової служби : Закон України від 06.12.2016 р. № 1769-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2017. № 4. Ст. 39.

Надійшла до редакції 10.06.2017

Трач О. М. Отдельные основания обязательного приостановления производства по гражданскому делу

Раскрыто пребывания истца или ответчика в составе Вооруженных Сил Украины или других образованных в соответствии с законом воинских формирований, которые переведены на военное положение, как основание обязательного приостановления производства по делу. Определены отдельные имеющиеся проблемы правового регулирования гарантий, направленных на обеспечение непосредственного участия в процессе лиц, которые защищают наше государство и выступают сторонами, третьими лицами, заявляющие самостоятельные требования относительно предмета спора, обусловленные наличием российской вооруженной агрессии против Украины, военного конфликта на востоке нашей страны. Вызовы указывают на необходимость расширения оснований приостановления производства по делу. Установлена необходимость отнесения к обстоятельствам, обуславливающих приостановление производства по делу, привлечения истца или ответчика, который является работником правоохранительного органа, к осуществлению мер правового режима военного положения. Дополнительно аргументировано, что непосредственное участие стороны процесса в антитеррористической операции является одним из обстоятельств, препятствующих дальнейшему рассмотрению гражданского дела. Установлено потребность дополнения ст. 201 ГПК Украины таким основанием, как привлечение истца или ответчика к непосредственному участию в антитеррористической операции, обеспечение ее проведения, находясь непосредственно в районах антитеррористической операции. Обоснована необходимость закрепления на законодательном уровне дополнительных процессуальных гарантий для граждан, призванные на военную службу по призыву по мобилизации, на особый период и которые выступают сторонами в гражданском процессе, в форме приостановления производства по делу. Учитывая характер этого периода, специфику мобилизационных мероприятий, обязательное приостановление производства по делу должно наступать при условии представления об этом стороной соответствующего ходатайства. Предложено в случае нахождения истца или ответчика на военной службе по контракту, заключенному на все время особого периода, останавливать производство по делу при наличии об этом соответствующего ходатайства стороны.

Ключевые слова: приостановление производства по делу, обязанность, основание, антитеррористическая операция, мобилизация, особый период.

Trach, O. M. Separate Grounds for Compulsory Termination of Proceedings in Civil Case

The presence of the plaintiff or defendant in the Armed Forces of Ukraine or other military formations formed in accordance with the law, which were transferred to a military state, is grounded as the basis for the mandatory suspension of proceedings. Determined certain existing problems of legal regulation of guarantees aimed at ensuring direct participation in the process of persons who protect our state and act as parties, third parties who claim independent claims on the subject of the dispute, due to the presence of Russian armed aggression against Ukraine, the military conflict in the east of our state. Today's challenges point to the need to expand the grounds for suspending proceedings. The necessity of referring to the circumstances leading to suspension of proceedings in the case, the involvement of the plaintiff or the defendant, who is an employee of the law-enforcement body, to the implementation of the measures of the legal regime of the martial law has been established. It is further argued that the direct involvement of the party to the process in the anti-terrorist operation is one of the circumstances preventing further consideration of the civil case. The need to supplement Art. 201 of the Civil Code of Ukraine on such a basis as the involvement of the plaintiff or defendant in direct participation in the anti-terrorist operation, ensuring its conduct, being in the immediate area of the anti-terrorist operation. The necessity of consolidation of additional procedural guarantees for citizens who are called for military service during the mobilization, for a special period, and are the parties in the civil process, in the form of suspension of proceedings, is substantiated. Taking into account the nature of this period, and taking into consideration the specifics of the mobilization measures, the obligatory suspension of proceedings in the case must be made upon condition of the submission of the corresponding petition by the party. It was proposed in the case of the presence of the plaintiff or defendant in the military service under a contract concluded all the time of a special period, to suspend proceedings in the presence of a corresponding petition of the party.

Keywords: suspension of the proceedings, responsibility, reason, anti-terrorism operation mobilization, a special period.

